

Zpřístupnění, zpracování a využití kartografických pramenů v historickogeografickém výzkumu

Martina Tůmová

Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta
katedra sociální geografie a regionálního rozvoje

Kartografická konference 2016 – Bratislava – 21. 10. 2016

Úvod

- **téma příspěvku:**

- historická geografie – historická kartografie
- kartografické prameny

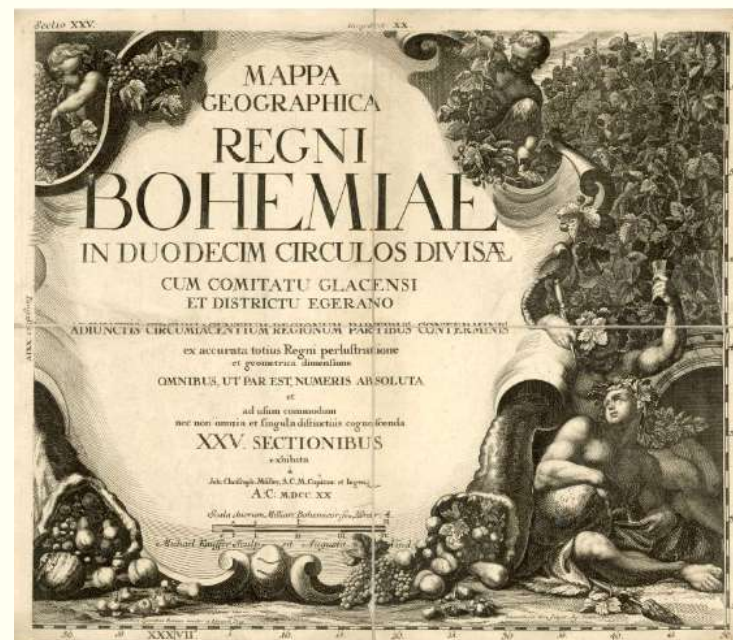
- **cíle a otázky:**

- Co jsou to kartografické prameny a kde je najít?
- Jaké jsou možnosti využití kartografických pramenů v historickogeografickém výzkumu?
- představení široké škály moderních mapových portálů využívající a zpřístupňující kartografické prameny

Historickogeografické prameny

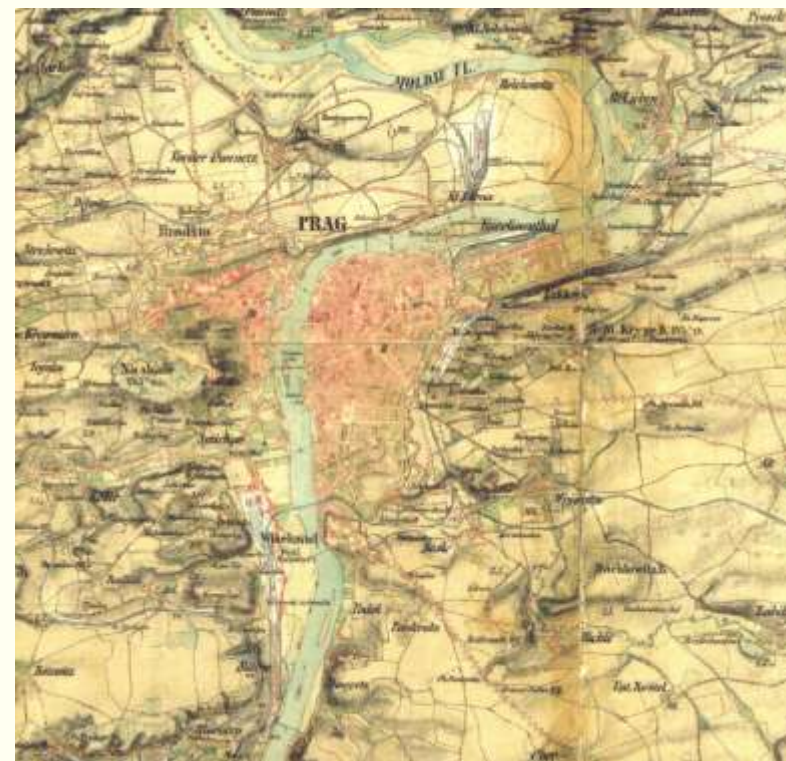
- hmotné
- ikonografické (obrazové)
- písemné
- kartografické
 - srovnávací
 - pokrývají celé území českých zemí k určitému datu či období
 - vhodné pro širší srovnávací studia
 - individuální
 - zobrazují menší územní celky; vzniklé pro praktické potřeby a z iniciativy jednotlivců
 - unikátní, jedinečná díla

Kartografické prameny srovnávací

Müllerova mapa Čech z roku 1720.
Zdroj: Mapová sbírka HÚ AV ČR, sg. A 11.

Výřezy z mapových sekcí prvního, druhého a třetího vojenského mapování z let 1764–1768; 1850–1851; 1877–1878.

Dostupné na <http://oldmaps.geolab.cz/>

ÚAZK, fondy katastrální, stabilní katastr
sg. B2/a/6, výřez listu 5499–1-005.

ČÚZK, Ortofoto ČR, 2010.

Dostupné na
<http://geoportal.cuzk.cz/geoprohlizec>

Kartografické prameny individuální

Klaudyánova mapa Čech z roku 1518.

Mapa města Skuteč z roku 1731.

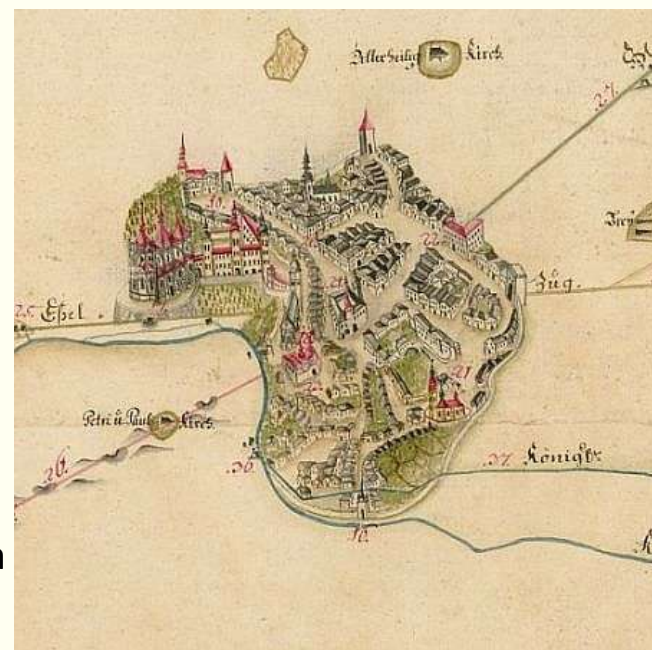

Mapa panství Kost z roku 1750-1753.

Kutná Hora a okolí na důlní mapě z roku 1750.

Výřez z generální mapy obecních píseckých lesů z roku 1816.

Využití kartografických pramenů

- rekonstrukce historické krajiny
 - v různých obdobích minulosti (preindustriální/industriální)
 - různých typů krajiny (venkovské/městské)
 - vznik, vývoj a zánik jednotlivých krajinných prvků

SOA v Zámruksu, Vs Opočno, výřez z mapy č. 3 a 6.

- umělecké zpracování map

SOA v Zámrsku, Vs Opočno, výřezy z mapy č. 2.

- výzdoba map
- mapové značky
- zeměpisné názvosloví

- nové otázky o autorech, o vzniku map, jejich účelu a významu...

Uchovávání kartografických pramenů

- fyzicky uložené v paměťových institucích
 - archivy – NA, SOA, SOKA, AMP, ÚAZK ...
 - mapové sbírky – PŘF UK, Masarykova univerzita ...
 - knihovny; soukromé sbírky
- problémy s dostupností a vyhledáváním map
- **moderní trend – digitalizace a zpřístupnění pomocí webových mapových portálů a serverů**

Webové mapové portály

- moderní prostředek pro zpřístupnění kartografických pramenů širšímu okruhu uživatelů
- vhodné pro zpracování starých map v různých zaměřeních
- lepší možnosti práce se starými mapami – jednodušší manipulace, možnosti přiblížení/oddálení, ochrana před mechanickým poškozením unikátních historických pramenů
- časté výstupy grantových a jiných projektů
- dva hlavní typy mapových portálů (zpřístupňující a interpretační)

Mapové portály „zpřístupňující“

- vznikají často jako výsledky digitalizačních projektů v archivech, muzeích, knihovnách apod.
- zpřístupňují kartografické prameny širší veřejnosti, popularizují staré mapy
- chrání před fyzickým poničením
- příklady
 - <http://www.mapovasbirka.cz/>
 - [http:// www.chartae-antiquae.cz](http://www.chartae-antiquae.cz)
 - <http://oldmaps.geolab.cz>
 - <http://archivnimapy.cuzk.cz/>
 - <http://mapy.mzk.cz/>
 - <http://www.starelesnimapy.cz/>
 - <http://mapire.eu/en/>
 - <http://www.manuscriptorium.com/>

MAPOVÁ SBÍRKA PŘF UK

Nejvýznamnější univerzitní mapová sbírka ve střední Evropě

Hledat

www.mapovasbirka.cz

Search | Map series | MapComparator | Globes | Map Symbols | About | Help | Contacts

Virtual Map Collection [Čeština](#)

Publication date: 1200 2000 Scale: 1:100 1:700000 1:7500000 Advanced search

Order by: Name Up

1. WARSCHAU... PREUSSEN...
Publication date: 1812
Scale: 1:1300000

2. Historická mapa Křivoklat...
Publication date: 1900 - 1914
Scale: 1:500000

3. Kraj Hradecký...
Publication date: 1951
Scale: 1:200000

4. Písecký a B - Klatov...
Publication date: 1800 - 1810
Scale: 1:225000

www.chartae-antiquae.cz

<http://oldmaps.geolab.cz>

Prezentace starých mapových děl z území Čech, Moravy a Slezska

Laboratoř geoinformatiky Fakulty životního prostředí Univerzity J.E.Purkyně v Ústí nad Labem (dále laboratoř) se ve své vědecké činnosti orientuje i na využívání starých map při studiu krajiny. Jedním z prvních kroků bylo řešení projektu Vojv MZP ČR (blíže na <http://projekty.geolab.cz> - interpretační klíč, klad mapových listů a ukázky integrace z modelových území naleznete zde).

V rámci projektu byly získány kompletní soubory I. a II. vojenského mapování, které jsou na těchto stránkách zpřístupněny v digitální formě pomocí aplikace Zoomify.

Ve spolupráci s Prof. PhDr. Evou Semotánovou, DrSc., vědeckou pracovnicí Historického ústavu AV ČR, jsme vytvořili prezentaci Müllera mapování z území Čech a Moravy.

Ve spolupráci s Národním památkovým ústavem jsme digitalizovali část mapového operátu Státního katastru. Jedná se o cca 1200 mapových listů z celkem 205 katastrálních území Čech i Moravy.

Posledním přídělkem je nekompletní soubor map III. vojenského mapování, které v rámci spolupráce poskytla v digitální podobě Agentura ochrany přírody a krajiny.

Náhledy jednotlivých sekcí jsou prezentovány pomocí aplikace Zoomify (www.zoomify.com), které poskytuje digitální obraz ve vysokém rozlišení. Vlastnosti zobrazení (velikost okna apod.) si uživatel může přizpůsobit v **Menu - Nastavení**.

Novinka: Informační systém I. vojenského mapování

Aplikace OLDMAPS.GEOCART.CZ slouží zvláštní ocenění MAPA ROKU 2003 od Kartografického spolku České republiky.

Aplikace oldmaps byla řešena z podporou projektů GA ČR 205/04/0888 - Georeferencování a kartografická analýza historických mapování Čech, Moravy a Slezska a GA ČR 205/07/0385 - Kartometrická a semiotická analýza a vizualizace starých map českých zemí z období 1518 - 1720

v případě, že použijete jednu či více sekcí u vojenských mapování, resp. část sekce k publikování, upozorňujeme na povinnost citace:

© 1st (2nd) Military Survey, Section No. xy, Austrian State Archive/Military Archive, Vienna

© Laboratoř geoinformatiky Univerzita J.E. Purkyně - <http://www.geolab.cz>

© Ministerstvo životního prostředí ČR - <http://www.mzv.cz>

u Müllera mapování je povinnost citovat:

© Historický ústav AV ČR - <http://www.hiu.cz>

Hlavní menu

I. vojenské mapování

II. vojenské mapování

III. vojenské mapování

Müllerovo mapování

Státní katastr

Čekání

Nastavení

Mapové stromy

Deutsch

English

WebArchiv - archiv českého webu

OpenMap

<http://archivnimapy.cuzk.cz>

<http://mapy.mzk.cz>

www.starelelnimapy.cz

Mapové portály „interpretační“

- výstupy zpracování map zacílené na konkrétní problematiku a téma
 - prezentují pouze vybranou část kartografických zdrojů
 - uvádějí detailní informace a interpretují mapy pro daný výzkum
-
- příklady
 - <http://www.historicke-cesty.cz/>
 - <http://www.historicroads.org/>
 - <http://towns.hiu.cas.cz/>
 - <http://landscapes.hiu.cas.cz/>

Projekt NAKI: Výzloom historických cest v oblasti severozápadní Moravy a východních Čech

zapojte se i vy

vegetační příznak nad zasypaným úvozem navazujícím na městskou uliční síť

June 18, 2014 Received by mail

Uvodem

Impact

Dedicated to the Identification, Preservation and Management of Historic Roads

[Sitemap](#) | [Contact](#)

Certain Events

Current Events / Review

Thursday, May 28, 2015

Little Threads of Civilization: The Origins of Roads Designed for Pleasure
Join Dan Marriot for an illustrated lecture "Little Threads of Civilization" presented to the Landscape Institute Scotland in Edinburgh. The talk traces British origins behind the first roads constructed for pleasure and traces their influence in America from Central Park to the automobile parkways of the early twentieth century.

To view the lecture [CLICK HERE](#)

"A Well-Paved City" by Robin Williams, PhD, explores "variety, locality and modernity in paving Savannah's streets" in this interesting article from *ARRIS, The Journal of the Southeast Chapter of the Society of Architectural Historians*. Learn how Savannah, Georgia, like many cities, experimented with different street pavements from the Colonial period to the early modern era.

www.historicroads.org

Závěrečné poznámky

- **kartografické prameny jsou:**

- jedny z nejhodnotnějších a nejdůležitějších historických pramenů pro historickogeografický výzkum
- využitelné pro rekonstrukci historických krajín či dalších otázkám historické kartografie – znalosti o úrovni kartografické produkce a vyspělosti společnosti

- **webové mapové portály:**

- zpřístupňují a interpretují unikátní kartografické prameny
- jsou častými výstupy grantových a jiných projektů
- ulehčují práci s kartografickými díly

- **otázkou zůstává:**

- Lze pomocí portálů prezentovat všechny typy kartografických děl různého stáří?
- Jaká je udržitelnost portálů do budoucnosti?

Děkuji za pozornost!

Martina Tůmová

martina.tumova@natur.cuni.cz

<http://web.natur.cuni.cz/ksgrrsek/kuhig/>

www.historickageografie.cz

Příspěvek vznikl s podporou projektu GA UK, č. 580816
Výzkum rukopisných kartografických děl z období raného novověku